

Nu tænker den kraftige Pande,
Ej kløtrer kun flittige Haand;
Og Husgeraad, Bygninger stande,
Som vidne om Skønhed og Aand.

Kor.

Thi sjunger den venlige Muse
Til Ære for sindrige Sans
Og sætter paa Borgernes Huse
Sin evighedsduftende Krans.

Derpaa holdt Ørsted følgende Tale:⁵

Stormægtigste allernaadigste Konge!

Den Indretning, hvis Stiftelse vi her højtideligholder, henhører til dem, som Europas nyere Dannelse har fremkaldt. I alle oplyste Lande har man enten indført saadanne Læreanstalter, eller arbejder man derpaa. Deres Majestæt vilde ikke, at Danmark, der staar paa et saa hæderligt Trin af Oplysning og Dannelse, heri skulde blive tilbage. Deres landsfaderlige Øje havde allerede være henvendt paa disse Indretninger fra deres Begyndelse, og da Erfaring havde bekræftet det Haab, man maatte gøre sig derom, besluttede De at føje dette vigtige Led til den Række af velgørende Foranstaltninger, for Videnskaberne, Kunsterne og den almindelige Dannelse, som det taknemmelige Danmark allerede skylder Dem. Det er en kær og glædelig Pligt, mit Embede paalægger mig, at være Ordfører ved denne Højtidelighed. En om Sagens Vigtighed mere overbevist, for dens Udførelse mere begejstret, tør jeg sige, at Lodden ikke kunde truffet. Hvor levende skulde jeg ikke i denne Time ønske mig i Besiddelse af en Kunst og Talefærdighed, der svarede til denne gode Viljel! Dybt føler jeg, at det er for min Konge, jeg skal tale, i Nærværelse af de høje Prinser af Kongehuset, af saa mange af min Konges højtbetroede Mænd og Fædrelandets oplyste Borgere. Hvor tør jeg haabe at opfylde de Forsdringer, en saadan Højtid medfører! Kun den Tanke, at det er mit Embede, der kalder mig til et Forsøg uden for min egentlige Virkekreds, indgyder mig den Tillid, at min Iver for den vigtige Sag vil regnes mig tilgode, hvor mine Evner ellers alt for meget findes under Formaalet.

Over Naturvidenskabens i alle Grene af Statshusholdningen

⁵ H. C. Ørsted. Aanden i Naturen. Kbhvn. 1850. 2. Bind. S. 65—80. Ørsted har her kaldt Talen: »Om den dannende Virkning, Naturvidenskabens Anvendelse maa udøve.«

dybt indgribende Vigtighed, altsaa ogsaa over Nytten af Indretninger til dens Udbredelse, har Europa allerede afstemt efterat have hørt Erfaringens Vidnesbyrd. Dersom Nogen endnu kunde have Tvivl, vilde det dog ikke mere være Tid at forsvare Sagen med Ord, da vi nærer det sikre Haab, at kunne gøre det ved Handling. Derimod vil jeg forsøge at henlede Opmærksomheden paa en hidtil mindre fremhævet Side af Genstanden, nemlig: den store Indflydelse, en Lærestalt, som vor, vil kunne udøve paa den almindelige Dannelse og Oplysning; hvorved det da tillige vil vise sig, at denne aandelige Udvikling maa bidrage til Kunstflidens og Næringsbrugenes Forædling, og overalt til det Heles Velværen.

Den eksperimentelle Naturvidenskab, paa hvilken alle vor Lærestaltts Bestræbelser er ligesom indpodede, kan ikke rose sig af nogen ærværdig Ælde. Den er tilfreds med at tage Plads blandt de nye Videnskaber; og mindes gerne, at dens Fødsel maa regnes fra Videnskabernes store Genfødselsalder. Men just formedelst dens Nyhed er den Indflydelse, den har udøvet, kun en ringe Del af den, vi har at vente deraf; thi dels er den endnu saare langt fra den indvortes Fuldkommenhed, hvortil den i Aarhundredernes Række vil kunne hæve sig, dels har Menneskeslægten endnu kun tilegnet sig de færreste af de Velgerninger, den tilbyder dem. Uagtet de store Forbedringer, vor Videnskab har frembragt i alt, hvad der hører til vor legemlige Velværen, og hvorved Europa i det sidste Par Aarhundreder tildels har faaet en ny Skikkelse, tager jeg dog ikke i Betænkning at fremsætte denne Paastand; men endnu mere gælder den om vor Tales egentlige Genstand, den eksperimentale Naturvidenskabs Indflydelse paa Aandsudviklingen. Vist nok er det, som heri allerede er udrettet, ikke at anse for ubetydeligt. Hvor meget har den ikke bidraget til at forjage Overtroen! lad det end undertiden være sket, at en alt for vidt dreven Iver kaldte meget Overtro, hvis Grunde man paa et vist Kundskabstrin ikke fattede, saa ophører dog hin Sjelesygdoms Udryddelse ikke at være en udmærket Velgerning; thi aldrig kan det komme i Samklang med det Gode, at tilskrive en mægtig Ufornuft, hvad der frembringes efter den evige Fornuftorden, Mørkets Magter, hvad der kommer fra Lysets Fader. Nej, Overtroens Herredømme skader alle, fra Fyrsten til den ringeste Undersaat; selv Mørkets Venner skader den, saa lidt de endog aner det.

Langt mere vigtig er dog den dannende Indflydelse, vor Videnskab har haft ved den Mangfoldighed af Opdagelser, hvori en overfladisk Betragter blot vilde se nye Kundskaber om enkelte

Naturmærkværdigheder. Da den udvidede Menneskets legemlige Synskreds ved de kunstige Seredskaber, udvidede den da ikke tillige hans aandelige? thi maatte det ikke udvide hans Begreb om Tilværelsen, naar han erfarede, at Planeterne er Kloder, som vor, tildels ledsagede af Maaner, lig vor, og vekslende med Dag og Nat, Sommer og Vinter, ligesom vor Klode? Maatte ikke en ny Forestilling om Naturens skjulte Herlighed opvækkes, da man i Legeomernes mindste Dele saa den samme Mangfoldighed af Former og Bevægelser, som man ellers kun var vant til at se i Rum af betydelig Udstrækning? hvilken Sum af rigtige Forestillinger er ikke bleven udbredt blandt Menneskene, ved de sidste to Aarhundreders Opdagelser over Luften: idet Barometret viste os Luftens Tryk, og siden hjalp os at maale Bjerges Højder og Grubers Dybde; idet Luftpumpen lærte os at prøve Tingenes Forhold i det tomme Rum; idet Luftskeibet førte Mennesker gennem Skyerne, højt over de Egne, hvortil Ørnens Flugt formaar at hæve sig; idet Luftvejningerne fuldendte vor Overbevisning om Luftens Delagtighed i alle Legemlighedens Egenskaber. Hvorledes har ikke Termometret beriget vor Følelses ofte vildfarende Angivelser, og bragt os til den Indsigt, at saavel den Mening, at Menneskene i fordums Dage havde nydt en mildere Himmel, som den, at de havde været en strengere underkastet, er lige grundløse, og at Naturen i Henseende til Varmeskifterne har den samme ophøjede Stadighed i sin Gang, som i alle dens øvrige Værker? Dog jeg vilde komme for langt fra min Genstand, om jeg vilde fremstille alle de oplysende Eksempler, Læren om Varmen frembyder. Jeg vover overalt ikke at borttage mere af den indskrænkede Tid med at udføre Eksempler; naar jeg blot endnu nævner Elektricismaskinen, Tor-denlederen, Dampmaskinen, Prismets Regnbuefarver, Galvanis og Voltas berømte Opfindelser, saa vil enhver paa en Gang finde mange Strengte i sine Indsigters Harmoni berørte, og let kunne udføre, hvad her er antydet.

Men saa megen Betydning, der endog ligger i alt dette, saa vover jeg dog at gentage den Paastand, at vor Videnskab endnu kun har begyndt at vise den Indflydelse, den kan have paa Menneskeslægtes Udvikling.

Jeg haaber, at vor Begejstring for Naturvidenskabens dannende Indflydelse ikke skal findes at være en tom og grundløs Iver, men en i Tidsalderens Udvikling vel begrundet Stræben. Andre Videnskaber har hidtil med en Overvægt, der grænsede til Eneherredømme, fremledet Menneskenes Aand paa sin Udviklings-

bane; vi vil ikke glemme, hvad stort de har udrettet; vi vil ikke heller forlade vore gamle Lærere, som om de nu var forældede og ubrugbare; men vi vil heller ikke overse, at enhver Udvikling for sig selv alene er ensidig, og at denne Ensidighed, bragt til en vis Yderlighed, er farlig. Naar man undtager de sjeldne Mennesker, der modnes til den dybeste Indsigt, vil en vis ensidig Fuldendthed og Forfining lede til en Overspænding, der atter let gaar over til en Slappelse og Overmættelse. I denne Tilstand griber man efter det Overnaturlige, det Unaturlige, det sygeligt Opskruede, og forsmaar det Sande, Enfoldte og Sunde. Vor Tidsalder bærer kendelige Spor af denne falske Retning, og vilde bære endnu langt flere, dersom ikke Naturvidenskaben gennem et Par Aarhundreder havde udstroet en Sæd blandt Aanderne, der ej er bleven ganske uden Frugt. Den sætter en kraftfuld, ved utallige Erfaringer støttet Viden imod Sværmeriets umandige Udskejelser; og havde den ikke været saa fast og urokkelig, skulde vi allerede have set Astrologi, Magie og alle Indbildningens Misfostre fra Middelalderen, satte paa Fornuftens Trone, opløftede derpaa af en foregiven poetisk, filosofisk eller religiøs Aand. Enhver, som har lagt Mærke til Tidernes Tegn og kender Naturlæren, vil føle, hvormeget den endnu vil kunne udrette; thi intet kan være mere sjælsstyrkende end den store Sandhed, som denne Videnskab ikke blot lærer, men beviser, ikke blot beviser, men fremstiller klart for vor Beskuelse, at Naturen retter sig efter evige Love, og at disse Love ganske er beskafne som en uendelig fuldkommen Fornufts Forskrifter, saa at Naturens Ven lever i en bestandig Fornuftsbeskuelse af den i Alt værende Guddom. Denne Vane at have den evige Fornuft i Naturen for Øje indgyder en Mødbydelighed for alt Sværmeri, og fylder Sjælen med en rolig og klar Tillid, der gør Mennesket frimodigt og fyrigt til vigtige Foretagender.

En sand Aandsforfriskning ligger der ogsaa i Naturlærens uophørlige Fremskriden ved de mangfoldige Opdagelser; den bringer Sandhedens Ven hvert Aar nye Glæder, og tillader ikke Vildfarelsen at blive gammel. Hvilken Sejr har ikke i denne Henseende vor Tidsalders Naturvidenskab vundet for Sandheden? Der gaves en hel Skole, tildels af meget aandrige Mænd, hvis Bestræbelser for Videnskabernes Forbedring vi ikke vil miskende, men som med det forvovneste ungdommelige Overmod vilde omskabe alt. De stræbte at bringe den eksperimentale Naturvidenskab i Udraab for at være død og uden sand Kraft til at opfatte Naturen. Hvorledes hævdede vor Videnskab sig? Den gjorde en Række af Op-

dagelser over Lyset, over Jordarternes metalliske Bestanddele, over de matematiske Forhold i Grundstoffernes Forbindelser, over Magnetismen o. s. v., hvorom hine Forhaanere intet havde opdaget, men vel drømt meget, som lidet passede med de nye opdagede Kendsgerninger.

En særdeles vigtig Ejendommelighed ved den Dannelse, den eksperimentale Naturvidenskab giver, er, at den leder til Handling. Tilbøjeligheden til at leve i almindelige Betragtninger og aandelig Beskuelse er fornemmelig overvejende i saadanne Lande, hvori Erfaringsnaturvidenskaben, og især den eksperimentale, senest har begyndt at gribe kraftigt ind i Livet, medens den øvrige Dannelse er bragt til en sjelden Højde. Vist nok vilde det være beklageligt, naar Ingen i et helt Folk overlod sig til hint, om jeg saa maa sige, blot aandelige Liv; men dette er ikke for alle. Der hvor mange efterstræber det, er det hos de fleste en Forkunstling, der fører dem bort fra det af aandelig og legemlig Virksomhed sammensatte Menneskeliv, fra denne Bestræbelse til at sætte Fornuftens Præg paa Omgivelsen, hvortil de fleste er kaldede, og hvorved de paa mangfoldige Maader kan forskønne sig Tilværelsen.

Vor Læreanstalt giver nu det dannede Menneske en Lejlighed til at blive bekendt med de Naturkræfter, der benyttes i Næringsbrugene; den tilbyder ham Øvelser i kemiske Arbejder, i Tegning, i Matematikens Brug og Anvendelse, i Maskinlæren; den aabner ham Værksteder, hvori de vigtigste mekaniske Kunster læres. Den giver ham en Oversigt over samtlige Næringsbrug og disses indbyrdes Forhold. Den unge Mand, der har noget Anlæg og Virksomhed, vil da ved Hjælp af de her opnaaede Forkundskaber og Færdigheder med Lethed sætte sig ind i den Næringsbrug, han vælger. Vel vil han endnu have Erfaringens Skole at gennemgaa; men han skaanes dog for de Læredrengear, der afskrækker saa mange dannede unge Mennesker fra Næringsbrugen til største Skade for Landets Fremgang i Kunstflid og Velstand. Hvor faa gives der ikke blandt de rige, der vover at anvende deres Midler i Kunstfliden! De har Ret, — thi de forstaar, hverken at gøre Anlæg dertil, eller en Gang at bedømme de Forslag, som derover gøres dem — men ansaas Naturvidenskaben og dens Anvendelse for et Studium, der egnede unge Mænd af de højere Stænder, vilde dette Misforhold snart ophøre, og mange Mennesker sættes i en ny og gavnlig Virksomhed.

Det har ikke undgaaet Deres Majestæts Opmærksomhed, at

mange Embedsmænd vilde vorde langt mere skikkede til de dem betroede Forretninger, dersom de havde den Art af Dannelse, hvorom her handles. De har, allernaadigste Konge, ved Indstiftningen af vor Lærestalt villet sørge for denne vigtige Del af Bestyrelsen. Det er klart, at Sprog, Lovkundskab og Kontorøvelse ikke giver den Embedsmand, der har en nær eller umiddelbar Indflydelse paa Næringsbrugen, al den Forberedelse, han behøver. I det bedste Tilfælde forskaffer han sig senere ved Aar og Erfaring nogle af de manglende Kundskaber; men har han ingen Sans for Næringsbrugene, vil han let foragte dem, som Ting, der er under hans Værdighed at kende; og det er da meget at befrygte, at han ikke blot vil forsømme det, der kan befordre dem, men endog ved falske Forholdsregler kvæle meget gavnligt i Fødslen. Den derimod, der med Flid og Forstand har benyttet vor Lærestalt, vil paa sin Post medbringe Kundskab og Kærlighed til Næringsbrugene, og snart udfylde ved Erfaring det, som endnu manglede ham; han vil ved utallige Lejligheder være den venlige og fornuftige Raadgiver, hvor en anden kun vilde vise sig som Magthaver; han vil ved sin Agtelse for Kunstfliden bidrage til at forjage den ufortjente Ringeagt, der staaer den saa meget i Vejen; han vil grundig kunne besvare de Spørgsmaal, som hans Konge lader ham forelægge, angaaende Næringsbrug og Landhusholdning; og han vil kunne gøre gavnlige Forslag saavel til Ophævelsen af Hindringer, der endnu nedtrykker en Kunstflid, som til nye Lettelser for dens Opkomst.

De Mænd, som saaledes har erhvervet sig en levende, anvendelig Kundskab i Naturlæren, vil ogsaa udbrede Smag derfor i deres Omkreds. Ingen Videnskab giver rigere Anledning til daglige Samtaler og Meddelelser; thi Genstandene ligger os saa nær, de frembyder saa megen Afveksling og Nyhed, de tillokke saa meget ved deres Nytte, og endelig forvikler de ikke Menneskene saa let i Stridigheder, som andre Genstande for Eftertanken, der snart foraarsager Splid formedelst deres Uvished, snart formedelst den Del, Menneskenes Lidenskaber tager deri. Denne Udbredelse af Smag for Naturvidenskaben vil give Anledning til, at vort eget Lands Natur nærmere undersøges, at dets Frembringelser bedre benyttes, og at fremmede Opdagelser hurtigere kommer i Omløb.

Den Dannelse, man hidtil ansaa som den eneste, maatte altid blive fremmed for den største Del af den arbejdende Klasse. Vor Videnskab er Næringsbrugeren mere tilgængelig; ved sin legemlige Side er den ham, om jeg saa maa sige, haandgribelig; ved sit

aandelige Indhold, hvoraf en væsentlig Del ikke fordrer overordentlige Forberedelser for at fattes, opløfter den ham, og giver ham en højere Dannelse. En vis Grad af den sædvanlige Dannelse fører letteligen Mennesker af den arbejdende Klasse bort fra deres Livs Formaal, opfylder dem med Lede og Ringeagt for deres daglige Forretninger, frister dem til at sysselsætte dem med Kunster og Videnskaber, de hverken kan forstaa eller bruge; ja, forleder dem vel endog til at tage Del i religiøse og politiske Partier, hvori de forvandles fra nyttige til unyttige, ja skadelige Medlemmer af Samfundet. Vor Videnskab fører Næringsbrugeren til sit Arbejde. Har han højere Evner og den urolige Virksomhedsaaend, der plejer at ledsage disse, saa ser han tæt omkring sig en vid Mark, hvor hans Aand kan tumle sig, og hvor han kan vinde Rigdom og Ære uden at udsætte sig for at vorde forsmaaet, gjort latterlig eller endog indviklet i strafværdige Foretagender.

Det er mig ikke ubekendt, at mange af Fædrelandets mest oplyste og indsigtfulde Mænd forestiller sig, at videnskabelige Kundskaber er upassende, endog skadelige for Næringsbrugerne, og at det kun er Stykker af Videnskabens Materiale, saa at sige kun Recepter, som man skal meddele den arbejdende Klasse. Saa mange udmærkede Mænds Anseelse vilde have noget tilbage-skrækkende, dersom jeg ikke paa den anden Side saa en Modvægt i de Mænds Overbevisning, som især har sysselsat sig med Næringsbrugenes Forædling, og som for største Delen lever i Lande, hvor man har en ældre Erfaring til Prøvesten. Jeg tilstaar, at jeg allerede ved de første Skridt paa Lærerbanen havde fattet den Mening, jeg nu forsvarer; men jeg har behandlet den med Tvivl og underkastet den en lang Erfarings og Eftertankes Prøvelse. Det er ikke undgaaet min Opmærksomhed, at adskillige Mennesker af de arbejdende Klasser, der havde anvendt nogen Tid paa Videnskaben, er blevne forskruede, har forsømt deres Arbejde, løbet efter Drømmebilleder; men jeg har ikke kunnet overbevise mig om, at man havde Ret, naar man skød Skylden derfor paa Videnskaben. Saadanne Mennesker vilde ellers ogsaa have spildt deres Tid paa Ting, de ikke forstod; det være sig nu, at de havde valgt perpetuum mobile eller Statsforfatningen eller Religionen til Genstand for deres ulykkelige Virksomhed. Kort: der gives en Art af Mennesker, som har en naturlig Færdighed i at uddrage noget vrangt af alt, og som man ikke letteligen skulde kunne forbedre, uden at opdrage dem paa ny. Men man vilde fejle meget, om man troede, at dette Slags Mennesker kun fandtes

i de mindre forfinede Klasser; man finder dem overalt, selv blandt dem, til hvis Stand en lærd Forberedelse agtes nødvendig; men her falder det ret i Øjne, at Ulykken ikke hidrører fra for megen Lærdom.

Man forestiller sig ofte Videnskaben for vanskelig, og Næringsbrugerens Fatteevne alt for indskrænket. Der gives mangfoldige Naturlove, som baade er saa lette at forstaa og at anvende, at intet sundt Hoved kan finde Vanskeligheder deri; f. Eks. at Varmen udvider alle Legemer, at Luftens Tryk bærer Kviksølvet i Barometret og det opsugede Vand i Pumpen, at Virkningen af en Bevægelse bestemmes ved Vægten, multipliceret med Hastigheden. Der gives desuden, hos ethvert Menneske med jevnt gode Naturanlæg, en Evne til at opfatte det, der nærmest er ham vigtigt, og som foraarsager, at Næringsbrugerne ofte gør en Anvendelse af videnskabelige Sætninger, som man ej havde ventet. Erfaring har desuden lært mig i mangfoldige Eksempler, at et godt Hoved endog med yderst ringe Forkundskaber, kan høste megen Gavn af Videnskaben, naar han ej lader det mangle paa Flid.

Idet man vil udelukke Næringsbrugerne fra videnskabelig Undervisning, forlanger man tillige, at Videnskabsmanden skal udfinde, hvilken Brug der i Værkstederne kan gøres af hans Videnskab; han skal derefter udfærdige Forskrifter, om hvis Grunde Næringsbrugerne ikke behøver at være underrettet. Man tilbyder Videnskabsmanden herved den Ære at være Næringsbrugerens Formynder; men han maa frabede sig den, baade for sin og dennes Skyld. Det er næsten umuligt, at Videnskabsmanden, om han ogsaa forener et praktisk Blik med sin dybere Indsigt, skal have Øje for alle de smaa Enkeltheder, hvoraf en Fremgangsmaades Held eller Misheld i Værkstedet kan vorde afhængig. Lad os endog sætte, at man hos Videnskabsmanden fandt den yderst sjældne, om ikke umulige, Forening af alle de Talenter, der behøves i Videnskaben og i Værkstedet — thi Værkstedet fordrer ogsaa Talenter, som kun forfængelig Hovmod kan overse med Ringeagt — forener han, siger jeg, alle disse Naturgaver, hvor vil han faa Tid til at anvende dem alle? Skal han give Værkstederne Forskrifter, der skal bruges af ukyndige Mennesker, maa han da ikke leve i Værkstederne for at erfare alt det, der udfordres til at gøre disse Forskrifter fattelige? Skal han leve for den højere Videnskab, maa han da ikke trække sig tilbage i en, Eftertanken og Undersøgelsen helliget, Ensomhed? Men havde nu endelig Videnskabsmanden givet Forskrifter, saa fattelige, som Forskrifter lader

sig gøre; mon der nu ikke vilde møde mange uforudsete Omstændigheder, hvor den ukyndige ikke vilde vide at bruge dem? Det er en sand Umulighed at forudse alle saadanne Omstændigheder og allermest, hvor nye Fremgangsmaader skal indføres. Man klager saa ofte over Ubrugbarheden af Forskrifter, der findes i Bøger: og alt for ofte er disse Forskrifter enten urigtige eller dog utilstrækkelige; men ofte ligger Skylden hos Næringsbrugeren selv. Snart overser han, af Ukyndighed om Forskriftens Grunde, en tilsyneladende liden, men i Virkeligheden indflydelsesrig Omstændighed, snart tror han at være klogere end Forskriftens Forfatter — thi Selvklogskab er Uvidenhedens Ledsager — og gør Forandringer, som strider mod Hensigten, medens han tror at have forbedret; snart ved han, som sagt, ikke at afhjælpe uforudsete Vanskeligheder. Det er desuden næsten utroligt uden for den, som har Erfaring herover, hvilke falske Forestillinger, ikke blot raa Mennesker, men endog dannede indblander i det, der meddeles dem om Resultater af Naturvidenskaben, naar de ikke har faaet en nogenlunde rigtig og sammenhængende Oversigt over den. Til alt dette kommer endnu, at den ukyndige Næringsbruger tit paa Grund af sine falske Forestillinger foretrækker urimelige Forskrifter for de gode, et Tilfælde, der indtræffer ikke blot ofte; men jeg tør sige, som oftest.

Skal Videnskaben udøve en stor og omfattende Indflydelse paa Kunstflid og Næringsbrug, maa altsaa de, der driver den, selv bringes til nogen videnskabelig Indsigt. I de fleste Tilfælde er det Videnskabsmanden, der skal gøre de store og vidtudseende Opfindelser for Næringsbrugeren; men denne maa have videnskabelige Indsigter, for at forstaa disse Opfindelser og paaskønne deres Værd; og han maa selv gøre en Mængde af smaa Efteropfindelser, for at indføre Videnskabsmandens Grundtanke i de ved saa mange Biomstændigheder forviklede Værkstedsarbejder. Miskendelsen af dette venskabelige, meddelende Forhold mellem Videnskabsmanden og Næringsbrugeren har givet Anledning til usigelig megen Forvirring. Det er Tid, at man gør sig klart, hvad begge vinder ved at sætte sig i deres sande Forhold til hinanden. Videnskabsmanden har ved en saadan Vekselvirkning den Fordel, at hans Opmærksomhed jevnligt henvendes til Erfaringens Enkeltheder, hvilke han, uagtet han selv gaar ud fra Erfaringen, let fristes til at tabe af Sigte, medens han, byggende Slutning paa Slutning, stræber at hæve sig til højeste Indsigt. Det ligger i den menneskelige Natur, at vi i en lang Slutningskæde lettigen føres

vild, ikke saa meget ved indvortes Fejl deri, som meget mere der- ved, at vi overser Betingelser, der skal tages med for at svare til Naturen; saa at vi ved Enden af Tankerækken vel har rigtigt be- vist noget, men at dette noget ikke findes bestemt saaledes i Na- turens store Sammenhæng. Vor Viden maa derfor flittigt bringes paa Erfaringens Prøvesten. Saadanne Erfaringer, og det meget paatrængende, og paa en vis Maade uafviselige, naar man har ind- ladt sig med dem, frembyder alle Erhvervsomhedens Bestræbelser. Idet at Videnskabsmanden herved bliver gjort opmærksom paa mange Ting, hvorfor Teorien hidtil ikke kunde gøre Rede, drives han til nye Undersøgelser, der snart berigtiger, snart udvider hans Indsigter; medens han paa den anden Side nyder en ny og vel- gørende Glæde af sin Videnskab, idet han ser, hvorledes den for- skønner det borgerlige Liv.

Næringsbrugeren sættes ved sine videnskabelige Kundskaber istand til at indse Grundene for det, han foretager sig, og kan der- for udrette meget, som før var ham umuligt. Men ikke nok der- med. Den større Udvikling, hans Forstand har faaet, idet han erhvervede sig de videnskabelige Kundskaber, gør, at han arbejder med mere Forstand; men at arbejde med Forstand er mere værd end al Verdens Kunstrecepter. En naturlig Følge af, at Nærings- brugeren saaledes arbejder med større Indsigt, er ogsaa, at han gør sit Arbejde med Kærlighed og Glæde, følgelig ogsaa derfor vil arbejde flittigere og bedre. Han vil føle sig selv forædlet og værdig til at tælles blandt Landets tænkende og oplyste Mænd; han vil derfor ikke skamme sig ved sin Næringsvej, og hvad dertil hører; men desto mere vil han skamme sig ved alle slette Kunstgreb, hvorved mange Næringsbrugere søger ulovlig Fordel. Denne Tænk- somhed og denne ædle Tillid vil herligt sammenknytte sig med den Opfindelsesaand, vor Videnskab saa kraftigt vækker; Opfind- somheden hører til dens Væsen; hvert Øjeblik frembyder den os Spørgsmaal, som kun lader sig besvare ved nye Forsøg; mange blandt disse er af en saadan Beskaffenhed, at selv den mindre Indsigtsfulde kan udtænke dem. Han har herved en herlig Lejlig- hed til at øve sig, og til at udvikle den større og mindre Opfin- delsesaand, der er falden i hans Lod; men det er denne Aand, der frembringer Forbedringerne i al Slags Kunstflid og Næringsbrug; kun ved den vil vi være istand til at kappes med Udlandets Kunst- flid. Aldrig vil et Folk kunne naa et andet ved blot Efterligning, skal det staa ved Siden af dem, som forbedre Næringsvejene ved Opfindelser, maa det selv opfinde, ellers bliver det altid en Men-

neskealder tilbage. Kun ved opfinderisk Virksomhed frembringes denne hæderlige Vædekamp og denne broderlige Meddelelse, der mere og mere vil sammenknytte forskellige Landes Mennesker.

Efter alt dette synes da vor Lærestalt at frembyde et helt System af følgerige Virkninger. Lærerne har her den ønskeligste Lejlighed til at berige sig med Erfaringer, og til at forfuldkomme Videnskaben ved nye Forsøg. De faa, som er fødte med Anlæg til Videnskabens Forfremmelse, vil her finde fuldstændigere Hjælpe-midler til at lægge den Grund, hvorpaa der skal bygges. Den tilkommende Embedsmand, der i sin Tid skal faa Indflydelse paa Næringsbrugene, vil her kunne erhverve sig de Kundskaber, de Færdigheder og den Art af Uddannelse, som dertil hører. Den unge Mand af Opdragelse har her en Skole, hvor han kan forberede sig til Næringsbruger, uden at underkaste sig den raa Behandling, som et efterhaanden vigende Barbari endnu har levnet i Lavene. Mennesker, der ikke har været begunstigede ved en ædel Opdragelse, vil her finde en Lejlighed til at udvikle deres Aands-gaver, forædle deres Virksomhed og hæve sig til en fortjent Anseelse. De Mænd, som udgaar fra vor Lærestalt, vil, hver paa sit Sted i Fædrelandet, selv naar de ikke lægger an derpaa, danne ny Udgangspunkter for nyttige Kundskabers Udbredelse. National-aanden vil efterhaanden faa en mere praktisk Retning. Opfindelses-aanden vil mere og mere hæve sig. Fædrelandets Naturfrembringelser flittigere og bedre benyttes. Fremmedes Opdagelser hurtigt komme i Omløb hos os. Og ved alle disse forenede Bestræbelser vil, under Guds Velsignelse, Velstand mere og mere blomstre, Fædrelandskærlighed og Brodersind næres og vokse.

Med Glæde ser vi saaledes vort Fædreland uopholdeligen skride frem paa den Oplysningens og Uddannelsens Bane, hvorpaa det uagtet sin Lidenhed, og uagtet sin Fraliggenhed fra Europas Midtpunkt, har gjort saa hæderlige Fremskridt. Vi føler under denne Betragtning en dyb Taknemmelighed ved Erindringen af den lange Række af danske Konger, der lige fra ham, der stiftede vort Universitet, med saa megen sand landsfaderlig Iver har truffet de mange Foranstaltninger til Oplysningens Fremme; men, allernaadigste Konge, ikke blot fordi Deres Velgerninger ligger os saa nær, eller fordi Deres Menneskekærlighed og Huldsalighed har indtaget alle Hjerter, vil Taknemmeligheden dvæle ved Deres Majestæt; nej, den upartiske Historie vil en Gang sande det med os; naar den har fortalt, at Frederik den Sjette allerede i sin første Manddom, ved Tronens Side, var sit Lands Velgører, der kraftigt

virkede for at bryde de Lænker, der holdt Bondestanden i Afmagt, og for at lade Danmark give Europas Nationer et lysende Eksempel ved Slavehandelens Afskaffelse, og naar den har stillet Efterverdenen for Øje, hvilken betydelig Sum af Indretninger til Retfærdighedens og den sande Borgerfriheds Fremme denne Konge kaldte for Lyset, vil den heller ikke glemme at nævne hans store og faderlige Omhu for Almueskolerne, de højst vigtige og omfattende Forbedringer han gav Krigernes Opdragelse, den nye, og med Tidernes Fremskridt mere stemmende Skikkelse de lærde Skoler skyldte ham, hvilken betydelig Udvidelse og Forbedring vort Universitet under ham erholdt; og hvor mange andre Indretninger, saavel for Kunster som Videnskaber, vil den ikke have at nævne, som skylder den samme velgørende Haand, enten Tilværelsen, eller forøget Liv og Kraft! Hvad Historien en Gang vil fortælle om Deres Majestæt, det fylder i Dag vore Hjerter med Taknemmelighed. Den Læreanstalt, vi her indvier, giver vore Taknemmelighedsfølelser ny Næring og besjæler os med nye Forsætter, ogsaa at bidrage vort til, at Landsfaderens store Hensigter maa opnaas. Gud velsigne Kongen og hans Hus! Han give, at Fædrelandet maa blomstre, og at vor Læreanstalt maa værdigen bidrage sit dertil!

Festen afsluttedes saa med Afsyngelsen af anden Del af Oehlen-schlägers Kantate.

Sang.

Slaa Hammer paa Dit stærke Jern,
Til Ære for vor Konge!
Drag Snekke hen ad Bølgen fjern,
Til Ære for vor Konge!
Drej Mølle Dig med snelle Hjul,
Til Ære for vor Konge!
Bølg Ager med Din Hvede gul,
Til Ære for vor Konge!

Han ændser alt, han ynder hver,
Som virker og som nytter;
Thi Dygtigheden er ham kjær;
Han Svaghed understøtter.
Fortjenester, ej Flitterbram,
Bemærker Fredriks Øje;
Thi om Velsignelse til Ham
Vi bede, fra det Høje!